

TOT SPAȚIUL DINTRE GÂNDURILE MELE ESTE, DE FAPT, TOT SPAȚIUL

Principala țintă pe care Bogdan Răileanu* pare să o ia în bătaia puștii în cele 11 povestiri din volumul său de debut, *Tot spațiul dintre gândurile mele*, pare să fie gândirea anchilozată, înțepenită, ascunzând un întreg mănunchi de nuanțe, de la mentalitatea conservatoare, depășită care, la pachet cu intoleranța, duce, de multe ori, la crearea unor situații absurde, la clișee, inerție, blocaje și obsesii, prostie, de cele mai multe ori agresivă, majoritatea subiectelor fiind tratate pe fondul isteriei urbane cu care suntem majoritatea dintre noi atât de obișnuiți.

Subiectele în sine, indiferent de tema și de zona în care se înscriu, a religiei (*Mușcă și taci*), a ecologiei (*Ultimul rinocer alb*), a artei și condiției artistului în lume (*Bastards & Sons* și nu numai), a homosexualității (*Mâncare pentru lesbiene*), a relațiilor dintre membrii familiei tradiționale (*Pe plaja Maroma*), a legăturii uneori inexplicabile care se poate crea între om și animal (*Alex*), a supraponderalității asociate cu problemele de inimă, practic cam toate temele mari care ne dor astăzi și de care ne lovim la fiecare pas, acoperă o gamă la fel de largă de zone sociale, pornind de la pătura cea mai de jos, de la oamenii care trăiesc pe stradă, trecând prin middle class, corporatiști, ONG-iști, și ajungând la lumea, de multe ori chiar mai seacă și mai nefericită, a celor bogați, în timp ce nu uită nici de astfel de lumi satelit, mai degrabă rupte de realitatea cotidiană a celor mai mulți dintre noi – oameni obișnuiți cu job-uri așa-zis normale, cu un program zilnic bătut în cuie și de cele mai multe ori încărcat – și anume cea a artiștilor, fiecare creator al unui mic univers propriu, și cea a bisericii, cu problemele ei din altă lume, deși nu mai puțin, ambele, atinse de fițe și de mirosul banilor și al profitului. În fond, protagonistul tuturor acestor lumi este tot omul, fie el preot, artist sau corporatist, cu suma lui de păcate.

Practic, proiectul pe care și-l propune Bogdan Răileanu în volumul său de debut este acela de a ne înfățișa, din puține, dar grăitoare cadre și situații, lumea noastră întreagă, ca într-o imensă oglindă, o lume extrem de agitată, nervoasă, plină de angoasă. Deși nu sunt multe fire care leagă în mod direct povestirile între ele, anumite scene reluate (cum ar fi cea a poveștii din trafic din *Mâncare pentru lesbiene*, de care se amintește și în *Poezie pentru poeți de peste 50 de ani*, sau problemele cardiace de care suferă atât personajul din *Ce mai face Vincent Gallo* și cel din *Poezie pentru poeți de peste 50 de ani*, dar și altele, multe) le conferă

subtil și o anumită unitate. Pentru că Bogdan Răileanu vrea să ne ofere un tablou cât se poate de cuprinzător, de viu și problematizant, al lumii în care trăim, și nu doar prin temele și personajele alese, dar inclusiv prin genurile abordate, pentru că, deși par din același film realist, multe dintre povestirile sale sugerează prin finaluri mai ales atingerea cu alte genuri (ne confruntăm cu un final vag fantastic în *Alex*, cu un text mai puțin ancorat în realitatea românească, cosmopolit, în *Pe plaja Maroma*, cu o tragicomedie ușurică în *Poezie pentru poeți...*, cu un final ca de thriller în *Capul de girafă* etc.).

Dintre toate însă, condiția, și mai ales menirea artistului, ca fiindă excentrică, ultrasensibilă, care caută mereu unghiuri noi și băntuie undeva la marginea societății, unde își ridică câte un mic regat ciudat (cum sunt și cele două artiste din *Capul de girafă*, dintre care una face mulaje după animalele moarte de la grădina zoologică, iar cealaltă este pasionată de girafe, pe care le desenează peste tot, chiar dacă nu acesta rezultă a fi genul de artă care-l interesează pe Bogdan Răileanu în primul rând), pare să îl preocupe cel mai mult pe autor. În acest sens, sculptorul Andrei Grossman, din *Bastards & Sons*, care sculpează pentru o expoziție la Berlin „*Gânditorul* lui Rodin în șase exemple: un obez, un transgender cu săni, un somalez cu corp scheletic, un arab cu o vestă plină de explozibili, un papă și un clown de la McDonald's” pare să fie mult mai apropiat de sufletul autorului, poate chiar un fel de *alter ego* al lui. Și nu doar pentru că și Grossman încearcă să înfățișeze lumea contemporană cu toate temele ei, ci mai ales prin prisma gestului frumos și generos pe care îl face în final pentru studenta de la ASE angajată la salonul de tao-massage din blocul de vizavi de atelierul lui, cea pe care ajunge să o frecventeze cu loialitate, deși, sau tocmai pentru că, nu prea se pricepea la ce făcea, adică la sex.

Dacă acceptăm convenția că, *grosso modo*, artiștii se împart în cei care reflectă lumea, conform stilisticii lor (stilistică vitală pentru ei), foarte personal, distorsionat într-o măsură mai mică sau mai mare, și artiștii care încearcă să intervină, activiști (de obicei stângiști), să determine o schimbare, cât de mică, de nișată, prin arta lor, atunci Bogdan Răileanu s-ar plasa mai degrabă în cea de-a doua tabără (inclusiv prin stilul obiectiv, jurnalistic), unde se află și Grossman, care spune singur că nu estetica/stilistica îl interesează, ci ideile. De altfel, o spune într-unul dintre

interviurile sale: „Majoritatea nu reprezintă adevăratele mele gânduri, ci niște reflexii, niște reacții la ce e în jurul meu. Eu nu sunt nervos de obicei și nici nesuferit, dar persistența acestor teme în jurul meu: planeta care se destramă, ratarea, impostura mă fac să reacționez și să găsesc unghiuri pe care vreau să le expun. În definitiv sunt lucruri și teme care îmi ocupă timpul personal pe care aș vrea să îl trăiesc lenș, privind orizontul de pe o plajă călduță așteptând să se răcească vinul sau să oprească mașina cu bibani de mare în fața casei și să mă apuc de gătit. Deci, revenind, unitatea volumului stă în explorarea acestor lucruri și teme uneori enervante, așa că unitatea există.”. Și tot aici avem și interpretarea titlului, *Tot spațiul dintre gândurile mele*, care pare că se referă la spațiul foarte strâmt care ne mai rămâne pentru urmărirea propriilor gânduri, în contextul în care agitația din jur devine de cele mai multe ori atotcaparatoare și asurzitoare. De altfel, multe povestiri au final deschis, ceea ce le transformă clar în niște texte problematizante.

În același timp, Bogdan Răileanu are meritul de a reuși să introducă o mulțime de elemente de coloratură locală în povestirile sale, fără să dea câtuși de puțin senzația că localizarea ar fi importantă sau că intenționează să facă din spațiu un personaj în plus (cu alte cuvinte, faptul că ne aflăm în Estul Europei nu mai contează aproape deloc aici). Ceea ce îl ajută în același timp și să evite o interpretare oboșită, universalistă, a temelor altfel megafrecventate, pe care de multe ori le regăsim reluate cam pe aceeași melodie.

De fapt, toate elementele care fac trimitere directă la București, în toată complexitatea lui contemporană și istorică, clădirea lui Ceaușescu de la Eroilor, lăsată în paragină, canalele de la Gara de Nord, în care trăiesc *homleșii*, traficul nebunesc pentru care Bucureștiul e deja celebru, plus trimiterile socio-politice la Arsenie Boca, la Soros, Țiriac, scheletele radioactive ale Muzeului de Geologie, protestele recente din Piața Victoriei și discuția legată de prezența copiilor acolo, toate sunt introduse în text cum nu se poate mai atent, și cu măsură, astfel încât să nu rezulte până la urmă că aici ar fi vorba doar de realitatea românească, în timp ce contextul românesc nu este totuși exclus. Și pentru că tot eram la contextul românesc, merită menționată aici și critica pe care personajul din *Ce mai face Vincent Gallo* o aduce pensiunii din Austria unde este cazat și unde toate miroasă a tămâie (ca o schimbare de ton față de cenușa pe care de multe ori și-o toarnă în cap singurii români), dar și comentariul curatorului devenit pictor din *Bastards & Sons*, care nu vrea să debuteze în România, unde s-ar lovi de tot felul de animozități și prejudecăți și preferă să debuteze la Berlin.

Echilibristica de care vorbeam mai sus îi reușește însă lui Bogdan Răileanu și din alt punct

de vedere, în contextul în care acesta poate să ne trimită spre clișeu, fără măcar să-l menționeze (ca de exemplu în *Capul de girafă*, unde nu mai este părăsită femeia, cum se întâmplă de obicei, pentru că s-a îngrășat și a îmbătrânit, ci bărbatul) sau spre câte un subiect scandalos și arzător pe care îl știm bine din presa noastră cea de toate zilele, iarăși fără să-l menționeze (de exemplu, în *Mușcă și taci* probabil că majoritatea cititorilor se așteaptă ca subiectul să se dezvolte pe o pantă mult mai scandalosă, sexuală, dar acest lucru nu se întâmplă, abia o altă povestire, *Bastards & Sons*, prezentându-ne un preot-statuie cu o erecție).

Deși toate prozele sunt cel puțin bune, cele mai bune aș spune că sunt *Bastards & Sons*, *Capul de girafă*, *Zero grade*, *Ultimul rinocer alb* și *Ce mai face Vincent Gallo*, iar cele mai slabe prima, *Tot spațiul dintre gândurile mele*, care se vrea un fel de *ars poetica*, în care personajul principal este o muscă cu ochiul ei compus, care se scaldă în sperma pe care o lasă în urma contactului sexual un cuplu într-o bibliotecă (cred că e clar!), și ultima, *Poezie pentru poeți de peste 50 de ani*, care pare un fel de mișcare de PR și iarăși o glumiță, pentru că printre personaje apare Mircea Cărtărescu, iar protagonistul este un alt Mircea Cărtărescu, un poet ratat care la un moment dat își schimbă numele în Mircea Cărtărescu, pentru a-și mai da o șansă. Deși cred că ambele își au rolul lor suficient de important în carte.

Bogdan Răileanu se exprimă concis și în același timp natural, fără să-i lipsească nici umorul, nici stropul necesar de cinism și cruzime, nici sensibilitatea, toate în doze potrivite, și reușește de fiecare dată să își urmărească cu precizie firul povestirii până la capăt. Deși mai degrabă subțirică, cartea lui mi se pare deosebit de consistentă și un debut excelent.

* Bogdan Răileanu, *Tot spațiul dintre gândurile mele*, Editura Polirom, Iași, 2017

